

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Bærum kommune

1304 Sandvika

Vår dato: 10.07.2015

Vår ref.: 201501694-10

Arkiv: 312

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Torleiv Yli Myre

Bærum kommune - Tillatelse til midlertidig avvik fra normalvannstand for Grinidammen i Lysakerelva, Bærum og Oslo kommuner

Vi viser til deres søknad av 09.03.2015 om tillatelse til midlertidig avvik fra normalvannstand for Grinidammen med tillegg av e-post av 25.06.2015.

Om søknaden

Bærum kommune har planer om å rehabilitere Grinidammen i Lysakerelva, på grensen mellom Bærum og Oslo kommuner. Dammen eies av Oslo og Bærum kommuner i fellesskap. Bærum kommune er tiltakshaver for ombyggingen.

Selve Grinidammen er en tørmurt steindam med betongpåstøp over kronen og på vannsiden. Dammen har fungert som inntaksdam for de forskjellige verkene som har vært tilknyttet dammen. Dammen ble sist gang ombygd ca. 1965. Oppdemt volum er ca. 0,035 mill. m³. Dammen tilfredsstiller ikke gjeldende krav til stabilitet og flomavledning. De planlagte tiltakene omfatter senkning av dammens naturlige flomløp på fjell, rehabilitering av damkrone på dammens overløpsseksjon, sikring av damtå og ombygging av tappeluken.

For å gjennomføre rehabiliteringsarbeidene er det behov for å senke vannstanden midlertidig med inntil 1,5 m. Dette vil tørrlegge de deler av dammen som omfattes av rehabiliteringen og samtidig sikre forsvarlige arbeidsforhold for arbeiderne. Når rehabiliteringen er ferdig planlegges vannstanden i Grinidammen senket permanent med ca. 20 cm. Dette vil redusere belastningen fra vanntrykk på dammen og bedre sikkerheten mot velting og glidning. Dagens dam har et naturlig flomløp på fjell ved dammens venstre landfeste. Laveste nivå er ca. kote 119,10. For å sikre tilstrekkelig flomavledningskapasitet planlegges det derfor å senke flomløpets nivå med ca. 20 cm. Senkningen vil gi dimensjonerende flomvannstand i Grinidammen under skadelig nivå.

Bærum kommune søker derfor om tillatelse etter vannressurslovens § 8 til midlertidig senkning av vannstanden i Grinidammen med inntil 1,5 m til kote 117,60 i perioden 15.08.2015-31.01.2016. Normalvannstanden ligger på kote 119,10.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor

Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge

Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord

Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør

Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest

Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst

Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Bærum kommunen ber samtidig om en vurdering etter vannressurslovens § 18 om permanent senkning av vannstanden i Grinidammen er konsesjonspliktig i forhold til vannressursloven § 8. Den permanente senkningen gjelder senkning til kote 118,90 fra 01.02.2016.

Plan for gjennomføring av arbeidene

Dammen har en ca. 31 m lang overløpsseksjon på kote 120,80. Seksjonen planlegges oppdelt i 2 kortere seksjoner som senkes med henholdsvis 1,6 og 1,3 m i forhold til dagens nivå. Laveste nivå etableres lengst unna dagens mølle, noe som gjør at flomvannføringen i de fleste tilfeller flyttes bort fra møllebygningen. Damkrona senkes ved at eksisterende betong pigges ned og påføres en påstøp av betong til henholdsvis kote 119,20 og 119,50. Damtåa på murdammen sikres i en lengde på ca. 25 m med en påstøp av betong med fjellbolter ned i fjellfundamentet. Denne påstøpen sikrer damtåa mot erosjon og utriving av steiner fra dammens nedstrøms side. Mot høyre landfeste er nedstrøms side av dammen oppsprukket og i overgangen til terreng er deler av dammen forvitret. Her står dammen på tørr grunn, og det gjøres en påstøp i hele dammens høyde.

Sentralt i dammen er det en gammel bunntappeluke som ikke lenger er manøvrerbar. For å unngå omfattende fangdamarbeid planlegges denne luken skiftet som undervannsarbeid. Ny luke etableres i de gamle lukeføringene og monteres med ny opptrekkstang til topp dam. På denne måten beholdes den gamle lukas tappekapasitet, og det vil være mulig å tappe ned dammen ved fremtidige inspeksjoner.

Arbeidene med dammen planlegges utført i perioden 15.07.2015 til 31.01.2016. Ved oppstart av rehabiliteringen prioriteres arbeid med sikring av dammens nedstrøms side og utskifting av den gamle bunntappeluka. Dette arbeidet utføres uavhengig av oppstrøms vannstand.

Så snart bunntappeløp er reetablert legges det opp til midlertidig senkning av vannstanden for å utføre arbeid på damkrona og flomløp. Arbeid på damkrona krever senkning av vannstanden til ca. 1 m under dagens overløpsnivå, men for å ta høyde for svingninger i vannstand legges det opp til midlertidig senkning på inntil 1,5 m.

Bunntappeløpet har ikke tilstrekkelig kapasitet til å avlede forventede vannføringer i byggeperioden. For å unngå at vannstanden i regnværperioder stiger så høyt at anleggsarbeidene må stanse planlegges det også å spreng/pigge en fjellgrøft i flomløpet til ca. 1,5 m under opprinnelig terskelnivå. Denne grøften støpes igjen mot slutten av anleggsperioden slik at vannstanden gjenopprettes på permanent nivå, ca. 20 cm under dagens nivå.

På 1500-1600-tallet ble det drevet sagbruk ved Grinidammen. Grinisaga var i drift frem til 1888. Fra 1876 til 1904 var det mølledrift ved Grinifossen. I 1914 ble dammen og den gamle møllebygningen påbygd for å gi plass til innretningene for et elektrisitetsverk. Kraftstasjonen ble nedlagt på 1930-tallet.

Høring

På grunn av sakens begrensede omfang har den ikke vært kunngjort lokalt. NVE har vært i kontakt med lokale myndigheter for å få deres syn på saken, og mener at den er tilstrekkelig belyst gjennom dette.

Oslo kommune uttaler i e-post av 06.05.2015:

«Bymiljøetaten har gitt forhåndsuttalelse tidligere i planleggingsprosessen, som vedlegges her. Tiltakenes forventede virkninger på, og hensyntaking av kartlagte, verdifulle naturtyper langs dette avsnittet av Lysakerelva, herunder forekomster av den rødlistede arten blærestarr Carex rhynchophysa (kategori «nær truet»), anses som svært relevant i vurderingen av ulemper for allmenne interesser.

Bymiljøetaten ser mest bekymringsfullt på den midlertidige nedtappingen (inntil 1,5 meter over en drøy 5 måneders periode, hvor barfrost også kan inntreffe i siste del), mht. sump-/vannkantvegetasjonen som blir berørt. Slik det framkommer av vedlagte forhåndsuttalelse, har vi foreslått som forebyggende tiltak at den berørte sumpvegetasjonen vannes i anleggsperioden, samt eventuell flytting av (deler av) de mest berørte forekomstene av blærestarr. Vi anmoder om at dette vurderes innarbeidet som vilkår. Vanning vil imidlertid ikke fungere etter hensikten dersom det inntreffer frost. Vi anmoder derfor også om at rehabiliteringsarbeidene forseres raskere enn angitt i søknaden, med sikte på å unngå arbeid utover i den frostsatte årstiden.

Når det gjelder den permanente senkningen på 20 cm, så vil sumpvegetasjonsbeltet etter vår vurdering kunne tilpasse seg denne vannstandsendingen.»

Fylkesmannen i Oslo og Akershus uttaler i brev av 03.06.2015:

«Fylkesmannen uttaler seg til søknaden i første rekke i forhold til konsekvensene for naturmangfoldet og truede naturtyper og arter. Fylkesmannen vil vise til at tiltaket er en nødvendig utbedring av dammen for å oppnå tilfredsstillende sikkerhet for å møte nasjonale krav fastsatt i damsikkerhetsforskriften.

Fylkesmannen er kjent med at dammen er i svært dårlig tilstand, og at det haster med å utbedre denne i forhold til sikkerhet for allmennheten. Det fremgår at 2 naturtypelokaliteter blir berørt som er registrert i Naturbase. Dette gjelder Grinidammen og Osdammen-Grinidammen. Registreringene viser at lokalitetene har et stort naturmangfold, og inneholder rødlistearter blant annet blærestarr som finnes i store mengder. Blærestarr er oppført på rødlista i kategori NT – Nær truet. Det er ikke påvist amfibier i Grinidammen.

Det fremgår av søknaden at senkningen åpenbart har negative virkninger på vannplanter og bunndyr i en periode. Det antas imidlertid at det vil ta relativt kort tid før den naturlige vegetasjonen vokser frem igjen. Bymiljøetaten i Oslo mener at det bør gjøres avbøtende tiltak for å beskytte rødlistede planter slik som vanning, og at enkelte planter graves opp og flyttes under anleggsperioden.

Fylkesmannen er betenkt over at det legges opp til en permanent senkning av vannstanden med 20 cm på grunn av konsekvenser for naturmangfoldet og våtmarksområdet rundt dammen. Vi forutsetter at dette spørsmålet avklares først dersom utførelsen av en ny dam krever en lavere vannstand. Fylkesmannen mener at kommunen må knytte til seg ekspertise i vannbotanikk ved planlegging og gjennomføring av avbøtende tiltak i forbindelse med midlertidig senkning av dammen».

NVEs vurdering

Midlertidig senkning av vannstand med 1,5 meter

NVE kan gi tillatelse til avvik fra normalvannstand etter vannressursloven § 8.

Fylkesmannen viser til at to naturtypelokaliteter blir berørt av tiltaket. Dette gjelder Grinidammen og Osdammen-Grinidammen. Registreringene i Naturbase viser at lokalitetene har et stort naturmangfold, og inneholder rødlistearter, blant annet blærestarr som finnes i store mengder. Blærestarr er oppført på rødlista i kategori NT – Nær truet. Fylkesmannen mener at kommunen må knytte til seg ekspertise i vannbotanikk ved planlegging og gjennomføring av avbøtende tiltak i forbindelse med midlertidig senkning av dammen. Oslo kommune har foreslått som forebyggende tiltak at den berørte sumpvegetasjonen vannes i anleggsperioden, samt eventuell flytting av de mest berørte forekomstene av blærestarr. Kommunen anmoder om at dette vurderes innarbeidet som vilkår. Vanning vil imidlertid

ikke fungere etter hensikten dersom det inntreffer frost. Kommunen anmoder derfor også om at rehabiliteringsarbeidene forseres raskere enn angitt i søknaden, med sikte på å unngå arbeid utover i den frostsatte årstiden. Bærum kommune har kommentert høringsuttalelsene fra Fylkesmannen og Oslo kommune, og ønsker å kartlegge hvilke områder som blir berørt sammen med Bymiljøetaten i Oslo kommune. Dette for å danne grunnlag for en tiltaksplan for hvordan blærestarr skal ivaretas best mulig, slik at de flytter de plantene det er mest hensiktsmessig å flytte.

NVE er enig med Fylkesmannen og Oslo kommune når det gjelder viktigheten av å ivareta blærestarr i størst mulig grad i den perioden rehabiliteringsarbeidene pågår. I forhold til fylkesmannens ønske om at Bærum knytter til seg ekspertise i vannbotanikk ved planlegging og gjennomføring av avbøtende tiltak for blærestarr, mener NVE at tiltakets tidshorisont tilsier at en dialog med Bærum og Oslo kommuners fagmiljø mht. vassdragsmiljø bør være tilstrekkelig grunnlag for å utarbeide foreslått tiltaksplan for blærestarr.

NVE kjenner til at det er lokaliteter av elvemusling i Lysakerelva nedstrøms Grinidammen, blant annet ved Fåbro. I tillegg er Lysakerelva laks- og sjørrettførende nedstrøms Grinidammen. Lysakerelva nedstrøms Grinidammen er også kartlagt som et viktig bekkedrag i Naturbase, med verdien A – svært viktig. Det er derfor svært viktig at det slippes en minstevannføring under oppfylling av Grinidammen slik at ikke elva blir tørrlagt under oppfylling. Størrelsen på denne minstevannføringen må i tillegg være så stor at det blir tilstrekkelig vanndekt areal for fisk og elvemusling i Lysakerelva. Nedbørfeltet til Grinidammen er ca. 170 km². Lavvannskartet til NVE angir en middelvannføring ved Grinidammen på ca. 3,8 m³/s, og 5-persentilen for vintervannføringen (01.10.-30.04.) er ca. 0,6 m³/s. Volumet til Grinidammen er anslått til ca. 35 000 m³. Oppfyllingen av Grinidammen vil normalt kunne skje i løpet av noen få timer. Sett ut fra at dammen vil være nedtappet over flere måneder, vil økt oppfyllingstid som følge av slipp av minstevannføring i Lysakerelva ha svært liten betydning. NVE vurderer derfor at det må stilles krav om slipp av minstevannføring tilsvarende 5-persentilen for vintervannføring (0,6 m³/s). Dette er en normal lavvannføring for årstiden som naturen er tilpasset. Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, må tilsiget slippes forbi dammen.

NVE mener at vurderingene er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven som skal ivaretas når vedtak treffes, jf. naturmangfoldloven §§ 8-12. NVE vil i den forbindelse påpeke at tiltaket er midlertidig og gjelder senkning av Grinidammen for å gjennomføre nødvendig vedlikehold og sikkerhetsmessig oppgradering av dammen. NVE kan heller ikke se at tiltaket er i strid med forvaltningsmålet for arter eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Tiltakshaver har forpliktet seg til å utarbeide en tiltaksplan for å ivareta blærestarr i størst mulig grad. Tiltakshaver vil også bli pålagt slipp av minstevannføring.

Ved å ta slike hensyn kan ikke NVE se at midlertidig avvik fra normalvannstand for Grinidammen er til skade for noen kjente allmenne interesser i vassdraget.

Permanent senkning av vannstand med 20 cm

I følge vannressursloven § 8, må ingen iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget uten konsesjon. I medhold av vannressursloven § 18, kan vassdragsmyndigheten fastsette om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter vannressursloven § 8. Dette gjelder i hovedsak nye vassdragstiltak.

Når det gjelder permanent senkning av vannstanden i Grinidammen med 20 cm, anser NVE det mer hensiktsmessig å vurdere dette som en delvis nedleggelse av dammen etter vannressursloven § 41. Dette fordi tiltakshaver som følge av krav til sikkerhet, ønsker å redusere vannstanden i Grinidammen. I følge vannressursloven § 41 annet ledd, kreves det konsesjon etter vannressursloven § 8 dersom nedlegging av

vassdragsanlegg kan føre til påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser. NVE vil derfor på bakgrunn av opplysningene i planene avgjøre om permanent senkning av Grinidammen med 20 cm fra kote 119,10 til kote 118,90, medfører påtakelige skader eller ulemper for allmenne interesser av en slik art at tiltaket må ha konsesjon etter vannressursloven § 8.

Oslo kommune mener at sumpvegetasjonsbeltet vil tilpasse seg en fremtidig vannstandsending på 20 cm i Grinidammen. Fylkesmannen er imidlertid betenkt over at det legges opp til en permanent senkning av vannstanden i Grinidammen, dette på grunn av konsekvenser for naturmangfoldet og våtmarksområdet rundt dammen. Fylkesmannen forutsetter at spørsmålet om permanent senkning av vannstanden med 20 cm i Grinidammen avklares først dersom utførelsen av en ny dam krever en lavere vannstand.

NVE vil i denne sammenheng vise til at ønsket om å senke Grinidammen med 20 cm er begrunnet ut fra sikkerhetsmessige hensyn, og er en del av planene for rehabilitering av Grinidammen. Spørsmålet om konsesjonsplikt er derfor naturlig å behandle parallelt med midlertidig senkning av vannstanden i Grinidammen. Flomløpet ønskes senket med 20 cm for å bedre flomavledningskapasiteten. Redusert vannstand i Grinidammen vil redusere belastningen fra vanntrykk på dammen og bedre sikkerheten mot velting og glidning. Senkningen vil gi dimensjonerende flomvannstand i Grinidammen under skadelig nivå. Det er derfor ingen tvil om at det er behov for å redusere vannstanden i Grinidammen. Arbeidene skal være gjennomført i løpet av januar 2016. NVE deler Oslo kommunes oppfatning om at sumpvegetasjonsbeltet vil tilpasse seg en fremtidig vannstandsending på 20 cm i Grinidammen. NVE mener derfor at en permanent senkning av vannstanden i Grinidammen ikke vil føre til påtakelig skade for blærestarr i Lysakerelva.

NVEs vedtak

- 1. NVE gir tillatelse til at Bærum kommune kan senke Grinidammen til kote 117,60 over en periode på inntil 5,5 måneder i perioden 15.08.2015-31.01.2016.**

Tillatelsen er gitt i medhold av vannressursloven § 8.

Tillatelsen blir gitt på følgende vilkår:

- Under oppfylling av magasinet skal det slippes en minstevannføring til Lysakerelva på minst 0,6 m³/s. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi dammen.
- Tilsiget skal slippes forbi dammen i anleggsperioden.
- Alle vannføringsendringer skal skje med myke overganger.
- Det skal føres protokoll over vannstanden i magasinet i det tidsrommet vannstanden er under normalvannstand.
- Perioden med vannstand under normalvannstand må gjøres så kort som mulig. Oppfylling til normal vannstand skal skje så raskt som mulig etter at arbeidene er avsluttet.
- Nedtappingen skal kunngjøres én gang lokalt i god tid før nedtappingen starter og ved oppslag på stedet.

Om klage og klagerett

Dere kan klage på denne avgjørelsen til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunktet underretningen er kommet fram til partene, jf. forvaltningslovens kapittel VI. Klageretten er begrenset til parter (grunneiere, rettighetshavere og konsesjonssøker) og andre med rettslig klageinteresse (hovedsakelig organisasjoner som representerer berørte interesser).

En klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

2. Med hjemmel i vannressursloven § 41 og delegering til NVE fra Olje- og energidepartementet av 19. desember 2000, vedtar NVE at permanent senkning av Grinidammen med 20 cm ikke trenger konsesjon etter vannressursloven § 8.

Vedtaket forutsetter at tiltaket gjennomføres i samsvar med framlagte planer. Dersom planene endres, må tiltaket vurderes på nytt. Iverksetting av konsesjonspliktig tiltak uten nødvendig konsesjon er straffbart etter vannressursloven § 63.

Vi gjør oppmerksom på at selv om tiltaket ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, gjelder aktsomhetsregelen i vannressursloven § 5 og vannressursloven § 41 om nedlegging av vassdragsanlegg.

Denne avgjørelsen gjelder under forutsetning av at tiltaket settes i gang senest innen tre år fra vedtakets dato, jf. vannressursloven § 27. Det kan søkes om utsettelse én gang.

Videre saksbehandling

NVEs konklusjon bygger på de opplysningene som er gitt i meldingen av 09.03.2015 med tillegg av e-post 25.06.2015. Ved endringer i planene må ny melding sendes, slik at NVE kan vurdere konsesjonsplikten på nytt.

Vi understreker at dette vedtaket ikke gir tillatelse til bygging. Tiltaket som ikke trenger konsesjon etter vannressursloven, skal bygges etter reglene i plan- og bygningsloven. Kommunen skal først vurdere utbyggingen i forhold til gjeldende arealplan for området, og fastsette om det må lages ny reguleringsplan for området eller om det kan gis dispensasjon fra gjeldende arealplan. Tiltaket må så behandles som byggesak i kommunen.

Videre gjør vi oppmerksom på at tiltakshaver selv må avklare forholdene til de private interessene som eventuelt blir berørt som følge av tiltaket. NVE vurderer ikke de privatrettslige forholdene ved permanent senkning av Grinidammen med 20 cm.

Om klage og klagerett

Klageberettigede kan klage på denne avgjørelsen til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunktet underretningen er kommet fram til partene, jf. forvaltningslovens kapittel VI. Klageretten er begrenset til parter (grunneiere, rettighetshavere og konsesjonssøker) og andre med rettslig klageinteresse (hovedsakelig organisasjoner som representerer berørte interesser).

En klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
Avdelingsdirektør

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Akershus fylkeskommune
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Norconsult AS - Hamar v/Bjørn Joakimsen
Oslo kommune - Bymiljøetaten